

## บทที่ 1

### บทนำและวัตถุประสงค์

ไม้ดอกเป็นพืชที่สำคัญชนิดหนึ่งที่มูลนิธิโครงการหลวงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกเพื่อทดแทนฝิ่น โดยในปี พ.ศ. 2557 มีเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการปลูกไม้ดอก จำนวน 624 ราย พื้นที่ปลูก 332.38 ไร่ ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 18 แห่ง สามารถผลิตดอกไม้ออกจำหน่ายคิดเป็นมูลค่า 35,091,229.75 บาท (รายงานผลการพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง, 2557) โดยเฉพาะไฮเดรนเยีย เยอบีรา กุหลาบสายพันธุ์ใหม่ อัลสโตรีเมีย และดองดิง ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรภายใต้การดูแลของมูลนิธิโครงการหลวง (ข้อมูลจากสรุปมูลค่าไม้ดอกที่ส่งจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาด มูลนิธิโครงการหลวง ปี 2557) ในปี 2557 เกษตรกรได้ส่งดอกกุหลาบจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาด มูลนิธิโครงการหลวง จำนวน 1,057,810 หน่วย คิดเป็นมูลค่าประมาณ 14 ล้านบาท โดยพบปัญหาหลังการเก็บเกี่ยวที่สำคัญของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ คือ กลีบดอกมีจุดสีน้ำตาล ดอกเหี่ยว ไม่บาน และมีอายุการปักแจกันสั้น ส่วนดอกไฮเดรนเียนั้นเกษตรกรส่งมาจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาด มูลนิธิโครงการหลวง มีมูลค่าประมาณ 1.6 ล้านบาท เป็นจำนวน 106,359 ช่อ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับดอกไฮเดรนเยียของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งไคร้ คือ ถูกปรับเปลี่ยนชั้นคุณภาพให้ลดลง กลีบดอกเป็นจุดสีน้ำตาล ดอกเหี่ยว กลีบดอกร่วงและช้ำ และอายุการปักแจกันสั้น ในกรณีของดอกดองดิงเกษตรกรส่งมาจำหน่ายจำนวน 13,209 กำ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.2 ล้านบาท ปัญหาหลังการเก็บเกี่ยวที่สำคัญ คือ กลีบดอกหักช้ำ และอายุการปักแจกันสั้น ในปี 2557 เกษตรกรส่งดอกเยอบีราจำหน่ายจำนวน 229,180 ดอก คิดเป็นมูลค่าประมาณ 7.5 ล้านบาท โดยพบปัญหาหลังการเก็บเกี่ยว คือ ดอกถูกปรับเปลี่ยนชั้นคุณภาพให้ลดลง กลีบดอกช้ำ มีเชื้อรา ดอกเหี่ยว และมีอายุการปักแจกันสั้น ส่วนดอกอัลสโตรีเมียนั้นมีจำนวนที่ส่งมาจำหน่ายเท่ากับ 195,170 ช่อ มีมูลค่าประมาณ 1.2 ล้านบาท และปัญหาหลังการเก็บเกี่ยวที่สำคัญ คือ กลีบดอกร่วง ใบเหลือง เหี่ยว และดอกบานเกินไป

ดอกไม้หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วจะมีความเสียหายเกิดขึ้น แม้ว่าความเสียหายไม่มีผลกระทบต่อจำหน่าย แต่มีผลโดยตรงในการทำให้อายุการใช้งานหรืออายุการปักแจกันสั้นลง ดังนั้นจึงได้มีการศึกษากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยฉันทและคณะ (2558) พบว่า หลังการปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดอกไม้แต่ละชนิดและแต่ละพันธุ์มีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวลดลงเมื่อเปรียบเทียบการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวที่เกิดขึ้นก่อนการปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และทำให้อายุการใช้งานหรืออายุการปักแจกันนานขึ้น โดยในดอกเบญจมาศมีอายุการปักแจกันเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4.08-5.36 วัน ในดอกกุหลาบมีอายุการปักแจกัน

เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 3.40-7.08 วัน และในดอกไฮเดรนเยียมีอายุการปักแจกันเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.07-3.80 วัน ใน น้ำกลั่น และ 2.26-4.26 วัน ในสารละลายกรดซิตริก pH 3-4

ในกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดอกไม้ของมูลนิธิโครงการหลวงยังพบปัญหาความสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวดังกล่าวมาแล้วข้างต้นซึ่งมีผลต่ออายุการใช้งานหรืออายุการปักแจกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดอกไม้ของโครงการหลวงที่เหมาะสม โดยมุ่งหวังให้ได้ต้นแบบที่ดี (Best Practices) ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดอกไม้ของโครงการหลวงตั้งแต่แปลงปลูกจนถึงร้านค้าโครงการหลวง ตลอดจนช่วยยืดอายุการปักแจกัน โดยสำรวจและรวบรวมข้อมูลการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว และนำวิธีหรือกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการรักษาคุณภาพ และยืดอายุการปักแจกัน

### วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวสำหรับดอกไม้ของโครงการหลวง

5 ชนิด

### ขอบเขตของการดำเนินงาน

1. ศึกษากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมของดอกไม้ของโครงการหลวง จำนวน 5 ชนิด คือ กุหลาบสายพันธุ์ใหม่ ไฮเดรนเยีย เยอบีรา อัลสโตรัมเรีย และดองดิง ตั้งแต่แปลงปลูกจนถึงร้านค้าโครงการหลวง
2. ศึกษาอายุการปักแจกันดอกไม้ของโครงการหลวง จำนวน 5 ชนิด คือ กุหลาบสายพันธุ์ใหม่ ไฮเดรนเยีย เยอบีรา อัลสโตรัมเรีย และดองดิง
3. จัดทำร่างคู่มือการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดอกไม้ของโครงการหลวง จำนวน 5 ชนิด คือ กุหลาบสายพันธุ์ใหม่ ไฮเดรนเยีย เยอบีรา อัลสโตรัมเรีย และดองดิง